

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
40 (1997-1998)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-18-4

001 3811

BRNO 1999

PD 4423

S 9990385

395

250, ✓

PŘEHLED VÝZKUMŮ 40 (1997-1998)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla,
Richard Zatloukal

Na titulním listě: Mikulčice - sídliště na "Klášteřisku"

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1999 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

1989: trasa vymezena body, od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 67 : 261,5; 49 : 267; 31,5 : 268; 19,5 : 276; 28 : 293; 34 : 302; 35,5 : 310 a 40,5 : 319 mm, místní odbočka pak body 35,5 : 310 a 28 : 314 mm).

Rýha o celkové délce cca 550 m zde většinou porušila pouze nivní půdy, korespondující se situováním obou ulic ve svratecké nivě 250 – 251,5 m n. m., případně novověké či sekundární navážkové vrstvy. Jedinou výjimku představovala situace přibližně 70 m SSV od jižního konce ulice Koráb, kde v okolí vstupu do objektu č. p. 133 (průmyslový podnik J. Mouky) telekomunikační trasa prořala středověká kulturní, intenzivně tmavě zbarvená souvrství, obsahující dobový keramický i organický odpad (místo nálezu je na výše citovaném mapovém listu určeno bodem, od Z a J okrajové sekční čáry vzdáleným 27 a 290,5 mm). Jako nálezový vzorek bylo z vyhozeného materiálu sebráno vedle zvířecího rohu (*Ovis/Capra*) celkem 7 keramických fragmentů (z toho jeden okrajový, jeden s dekorem a dva zlomky den), patřících ojediněle již tuhové hrččině 13. století, jinak pak zboží 14. – 16. věku. Nález tak může indikovat středověké osídlení či další sídelní aktivity na jihozápadním okraji původního městského areálu, zcela zřejmě v souvislosti s blízkým městským mlýnem a svrateckým náhonem, původně ulicí Koráb vedeným.

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Resumé:

Tišnov (Bez. Brno-venkov). Mittelalterlicher Stadtkern – Gassen Koráb und Na zahrádkách. Mittelalter, Neuzeit. Rettungs- Dokumentierungsaktion.

TŘEBÍČ (okr. Třebíč)

Intravilán obce – bývalý benediktinský klášter. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Při výkopech pro kamerový rozvod před zámek a bazilikou byl na několika místech zachycen průběh kamenných zdí, které však vzhledem k velice krátkým úsekům, nemohou být jednoznačně interpretovány. Byla nalezena také keramika z 15. století a zlomky lidských kostí, které nepochybně souvisí s obléháním kláštera v roce 1468. Při výkopu pro hromosvod v zámeckém příkopu byla také nalezena keramika a lidské kosti související nepochybně s rokem 1468.

Petr Obšusta, ZMM Třebíč

Resumé:

Třebíč (Bez. Třebíč). Intravilan der Gemeinde. Benediktinerkloster. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)

Masarykovo nám., parc. č. 31/1, 31/2, stavba divadla Reduta. Raný středověk (8. – 10. stol.), vrcholný středověk a novověk (13.-17. stol.). Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (akce A18/97) na části plochy nádvoří objektu tzv. Reduty (jihovýchodního křídla bývalého jezuitského kláštera) v Uherském Hradišti byl proveden ve spolupráci s archeologickým oddělením Slováckého muzea pod vedením dr. J. Pavelčíka obou institucí.

Parcely 31/1, 31/2 se nachází na okraji historického jádra Uherského Hradiště, v takřka rovném terénu někdejšího říčního ostrova v nadmořské výšce kolem 179 m. Areál výzkumu tvoří součást levobřeží nivy řeky Moravy (Dolnomoravský úval). Podloží zde tvoří soubor

kvartérních říčních sedimentů, krytých černohnědým půdním typem. Na něj nasedá soubor antropogenních uloženin středověkého a novověkého stáří.

Archeologickým výzkumem byly především potvrzeny předpoklady středověkého osídlení této parcely. Charakter osídlení nevybočuje z řady poznatků, zjištěných na jiných archeologických výzkumech v Uherském Hradišti. Přesto výzkum přinesl množství zajímavých archeologických nálezů, poznatků o stavbě a existenci obytných stavení a nezanedbatelné množství podnětů ke studiu středověkého městského osídlení nejen v Uherském Hradišti, nýbrž obecně.

Archeologické kontexty a nálezy se dají zařadit do čtyř hlavních časových období. Nejstarší kulturní vrstvy a objekty zjištěné na lokalitě dokládají dosti intenzivní osídlení již ve velkomoravském období (fáze 1). Kulturní vrstvy místy dosahovaly mocnost téměř 1 m. Většinu keramického materiálu můžeme zařadit do průběhu 9. století. Přes ztížené terénní i povětrnostní podmínky (záplavy, spodní vodou silně podmáčené nejnížší vrstvy a časté deště v závěru výzkumu) podařilo se rozlišit několik horizontů v rámci velkomoravského souvrství od tenké svrchní černohnědé vrstvy po „blátivou“ spodní vrstvu místy až světlešedou (výrazně promíšenou s podložním jílem). Vrstvy vyplňovaly zejména výraznou, blíže neurčenou terénní depresi, patrně antropogenního původu. Mezi nejvyšší a nejnížší úrovní světlešedého jílovitého podloží byl výškový rozdíl přes 1 m. Po důkladném rozboru nálezů snad bude možno rozlišit několik velkomoravských časových horizontů na této lokalitě. Podle některých nálezů nelze vyloučit existenci zdejšího slovanského osídlení již na sklonku 8. století, což by potvrzovalo skutečnosti zjištěné staršími výzkumy v historickém jádru Uherského Hradiště.

Drtivá většina archeologických nálezů pocházela z období vrcholného středověku (13. - 14. stol., fáze 2.). Období středověku zde můžeme rozdělit na další subfáze. Důležitým kontextem pro relativní a přibližně i absolutní chronologii lokality je požárová vrstva, zachycená také na jiných místech v historickém jádru Uherského Hradiště. Její dataci k roku 1314 (obléhání města Matoušem Čákem Trenčinským) neodporuje ani datování keramiky z Reduty, z kontextů stratigraficky nad a pod zmíněným horizontem. Dalším pomocným datem, o které se můžeme při časovém zařazení nálezů opřít je rok lokace města 1257. Nejstarší dřevěná stavba VS1 (subfáze 2.1.) vznikla záhy po lokaci města, což dokládá keramika pozdně hradištních tradic. Podélní osa stavení byla orientována přibližně ve směru SZ - JV. Členění stavby nedokládají pouze zbytky pletených stěn, nýbrž jej můžeme vyvozovat z otvorů, resp. žlábků pro čepy, vydlabaných v nosných kůlech. V prostoru A byla zachycena vrstva patrně pocházející z destrukce hliněné pece, oddělené od prostoru C řadou kamenů. Nad touto vrstvou i ve vedlejší místnosti B bylo zachyceno několik úrovní podlah. Velká prostora C obsahovala podobně jako mladší stavba velký příkopovitý žlab, který byl v konečné podobě vymodelován z nepropustného jílu. Dále se zde nacházelo zahloubené ohniště. Částečnou destrukci stavby evokuje kumulace stavebních dřev. Tato dřevěná stavba existovala někdy v průběhu druhé poloviny 13. století.

Velké dřevěné „piloty“ zapuštěné do země a mající nepochybně nosnou funkci, představují další stavební aktivitu na lokalitě (subfáze 2.2). Kromě toho, že seřazené piloty (včetně pilotů na ploše zkoumané dr. Pavelčíkem ze Slovákého muzea) zhruba respektují orientaci mladšího i staršího středověkého víceprostorového stavení (VS1 a VS4), můžeme se zatím pouze dohadovat o vzhledu, charakteru a funkci této stavby. Nejspíš ale byla budována jinou technikou než obě stavby. Zřejmě k ní patřilo několik komunikačních úrovní. Podle všech indicií tato stavba existovala někdy na sklonku 13. století a byla alespoň jedenkrát přestavována.

Obr. 1: Uherské Hradiště, Masarykovo nám., parc. 31/1, 31/2 (akce A18/97). Zaměření plochy výzkumu.

Již zmíněným požárem zde zanikla dřevěná stavba (VS4) zachycená na ploše téměř všech zkoumaných čtverců a pravděpodobně zasahující i mimo ně (subfáze 2.3). Její podlouhlá osa, resp. stěna byla orientována SV - JZ, zatímco příčné stěny byly vedeny poněkud šikměji (SSZ - JJV). Stavba byla členěna na několik prostor. V prostoru J se nacházela hliněná kopulovitá pec. V další prostoru K byl odkryt příkopovitý žlab. Největší prostora, porušená velkým obdélným objektem, patrně sloužila k hospodářským účelům. Ve všech prostorách byly zachyceny pískové podlahy. Prostor mimo vlastní stavbu (dvůr) byl průběžně zpevňován větvemi a proutím. Celá stavba vznikla někdy na přelomu 13./14. století (byla zachycena původní úroveň před stavbou domu i první komunikační úroveň těsně po vzniku stavení) a zanikla při již několikrát zmiňovaném požáru. Kulturní vrstvy a objekty, datované do průběhu 14. stol., dokládají stavebně-rekonstrukční snahy obyvatel města po zmíněném požáru (subfáze 2.4). V tomto období zde došlo po terénních úpravách ke stavbě dřevěných i zděných budov. S nimi zřejmě souvisí i odkrytá destrukce kamenné pece.

Pouze minimum objektů lze snad datovat do pozdního středověku (15. stol., subfáze 2.5.). Další kontexty představují doklady o stavební aktivitě a terénních úpravách souvisejících se vznikem a existencí kostela sv. Františka Xaverského a jezuitské koleje (17. - 18. stol., fáze 3). Nejmladší byly recentní zásahy a vrstvy související s posledním dlážděním Reduty (fáze 4).

Z množství nálezů získaných při výzkumu lokality uvedu několik reprezentativních: kostěné vykládání, zdobené ornamentální řezbou a červenou inkrustací, bednářské kladívko se zbytky topírka a otvorem na vytahování hřebíků, část dřevěného „škopku“ i držadlem, tesařské dláto používané s velkou pravděpodobností při vydlabávání žlábků do trámů stěn dřevěných domů, ostruha s kolečkem, vinařský nůž, glazovaná figurka koně z bílé hlíny a zejména lidská figurka z podobné hlíny. Velmi cenné byly stavebně - konstrukční detaily

(spoje, vertikální a horizontální fixace stavebních dřev, technika jejich výroby atd.) vedoucí k rekonstrukci naší představy o konkrétním středověkém městském obydlí a o životě v něm.

Peter Kováčik, ARCHAIA, pracoviště Brno

Prameny a literatura:

Kováčik, P. 1997: Uherské Hradiště „Reduta“. Nálezořá zpráva ř.j. 6/97 uložená v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Beroušek, J. - Kováčik, P., 1999: Příspěvek k topografii Uherského Hradiště, SPFFBU v tisku.

Procházka, R. – Snášil, R. 1983: Výzkumy v Uherském Hradišti v roce 1981 (okr.Uherské Hradiště), PV 1981, s. 62-64.

Resumé:

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště). Masarykovo Platz. Frühmittelalter (8.-10. Jh.), Hochmittelalter-Neuzeit (13.-17. Jh.). Rettungsgrabung.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)

Sojákova ul., parc. ř. 89/2. Sídliště. Středověk, novověk (13.-17. stol.). Záchranňý výzkum.

Výzkum byl prováděn metodou plošného odkryvu po úroveň zasaženou základem stavby a navázal tak na plochu zkoumanou v letech 1980 – 1986 archeologickým oddělením Slovákckého muzea v Uherském Hradišti (např. Snášil - Procházka 1984).

Výsledkem výzkumu byla dokumentace souvrství ze 14. až 17. století.

Peter Kováčik, ARCHAIA, pracoviště Brno

Prameny a literatura:

Kováčik, P. 1997: Uherské Hradiště, Mariánské nám., obchodní dům „Magnum“. Nálezořá zpráva ř.j. 5/97 uložená v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Snášil, R. - Procházka, R. 1984: Výzkumy v Uherském Hradišti v roce 1982 (okr.Uherské Hradiště), PV 1982, s. 63-65.

Resumé:

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště). Sojákova Gasse. Siedlung. Hochmittelalter-Neuzeit (13.-17. Jh.). Rettungsgrabung.

UHERSKÝ OSTROH II - KVAČICE (okr. Uherské Hradiště)

Trať Chylický rybník, Benadini (Bernardini). Osídlení II. stupně lidu s lineární keramikou, epilengyelské, z období kultury popelnicových polí a slovanského.

Lokalita Uherský Ostroh – Kvačice, trať Chylický rybník, Benadini zaujímá původní první levobřežní terasu řeky Moravy nedaleko jejího soutoku s říčkou Oklukami. Souvrství povodňových hlín 20-40 cm mocné, jevíci se na profilech zkoumaných objektů, pak naznačuje, že v průběhu středověku došlo k zaplnění údolní nivy nánosy a terasa sama se stala součástí záplavového území.

Z popudu studenta FF Ostravské univerzity Radima Macháně, který na lokalitu upozornil, započala první etapa výzkumu roku 1996 na západním okraji těžební jámy (prozkoumány 2 objekty). Vlivem pokračující těžby šterkopísku (Šterkovny s.r.o. Ostrožská Nová Ves) i s ohledem na silnou erozní činnost na březích těžebního jezera pokračovaly